

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**Використання ілюстративного матеріалу під час ознайомлення
дошкільників з природою / Usage of the illustrative material during the
acquaintance of the pre school age pupils with a nature**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: 11-231 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Світлана Миколаївна Жук
Керівник: к.п.н. доц. Борисенко Н.М.
Рецензент: Компаній Н.А.,
директорка ЗДО №85
Херсонської міської ради

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико–методичні засади використання ілюстративного матеріалу в процесі ознайомлення дошкільників з природою.....	6
1.1 Проблема використання ілюстративного матеріалу в теорії і практиці психолого-педагогічних досліджень.....	6
1.2. Визначення основних категорій дослідження.....	8
1.3. Діагностика рівня використання вихователями ілюстрованого матеріалу в процесі ознайомлення дітей з природою.....	10
РОЗДІЛ 2. Педагогічні умови використання ілюстративного матеріалу в процесі ознайомлення з природою.....	13
2.1. Класифікація ілюстративного матеріалу та основні вимоги використання у закладі дошкільної освіти.....	13
2.2. Педагогічні умови відбору, створення та застосування ілюстративного матеріалу на заняттях у ЗДО.....	16
2.3. Методика використання окремих видів ілюстрованого матеріалу на заняттях «Віконечко у природу».....	20
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
Додаток А. Функціонально-системна модель О.Грединарової.....	30
Додаток Б. Сторінка кейсу вихователя. Перелік сайтів та ресурсів з ілюстрованим матеріалом.....	31
Додаток В. Конспект заняття «Зима -Білосніжка».....	32
Додаток Г . Ілюстрації до занять за системою ФСП.....	35
Додаток Д. Авторський договір.....	37

Вступ

Проблема організації та психолого-педагогічного забезпечення наочного навчання як компонента адекватного осмислення та ефективного засвоєння знань є однією з найбільш важливих у світоглядному становленні дитини дошкільного віку.

У відповідності до державних стандартів у програмі «Дитина» у змісті розділу, що присвячений вивченню природи визначені основні завдання конкретного змісту понять та природничих уявлень на основі ціннісних орієнтації, які мають бути засвоєні дитиною. Програма визначає не тільки перелік фактів та пізнавальних дій, але й наголошує на важливості вмінь спостереження за природою, здатності естетичного сприйняття різноманітних чуттєвих характеристик довкілля, вміння передавати враження від природного довкілля в розповідях, музично-рухових імпровізаціях, малюнках; здатності співпереживати природі, мати потребу її оберігати, захищати від бездумного або шкідливого втручання. Результатом такої роботи має стати сформоване ціннісне ставлення дітей до природи, в якому відображуються інтелектуальні, емоційні, творчі та інші можливості та потреби дитини.

Аналітичний пошук та вивчення педагогічного досвіду свідчать про те, що в педагогічній теорії і практиці дошкільної освіти накопичений достатній матеріал щодо використання ілюстрованого матеріалу. Серед науковців, що з'ясовували психологічні особливості засвоєння дітьми ілюстрованого матеріалу можемо назвати А. Біне, О. Кульчицьку, С. Максименка, В. Штерна. Проте практика переконує, що традиційні підходи до вирішення цієї проблеми у закладах дошкільної освіти очікуваних результатів не дають.

Таким чином, актуальність проблеми використання ілюстрованого матеріалу на заняттях у закладі дошкільної освіти та об'єктивна необхідність

підвищення якості природничої компетентності дітей дошкільного віку зумовили вибір теми дипломного дослідження: **«Використання ілюстративного матеріалу під час ознайомлення дошкільників з природою».**

Мета дослідження: розкрити теоретичні та методичні засади, та основні особливості методики використання ілюстративного матеріалу під час ознайомлення дошкільників з природою.

Нами було висловлено **припущення**, що дотримання педагогічних умов використання ілюстративного матеріалу сприятиме оптимізації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти в процесі ознайомлення з явищами природного довкілля. Такими умовами вважаємо:

- адаптацію ілюстрованого матеріалу до дидактичної мети занять ознайомлення з природою;
- врахування вікових психологічних особливостей дитини дошкільного віку під час демонстрації ілюстрацій;
- систематичне використання та створення кейсів ілюстративних матеріалів до занять «Віконечко у природу» у закладах дошкільної освіти;

Завдання дослідження:

- проаналізувати теоретичні та методичні засади використання ілюстративного матеріалу у процесі ознайомлення дошкільників з природою;
- визначити сутність понять «ілюстровані матеріали», з'ясувати їх види, функції та класифікацію;
- визначити психолого-педагогічні умови застосування ілюстрованого матеріалу в межах функціонально-системного підходу;

Об'єкт дослідження: процес ознайомлення дошкільників з природою.

Предмет дослідження: педагогічні умови використання ілюстрованого матеріалу під час ознайомлення дошкільників з природою.

Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань були використані такі методи дослідження: **теоретичні:** аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури, що дало змогу виявити, узагальнити й систематизувати наукові матеріали з проблеми дослідження; моделювання навчальних ситуацій для створення умов ефективного використання засобів наочності в освітній галузі «Природознавство».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету: «Теоретико-методичні засади підготовки педагога дошкільної та початкової освіти».

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять висновки й роздуми вітчизняних та зарубіжних учених; ідеї сучасних концепцій дошкільної освіти України та країн зарубіжжя, базові положення педагогічних технологій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження обговорювались на методичній раді закладу дошкільної освіти, на засіданні кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти та узагальнені у науковій статті.

Практичне значення. Матеріали та результати дослідження можуть використовуватись вихователями закладів дошкільної освіти для вдосконалення процесу ознайомлення дітей з природою, формування екологічної та загальної культури.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків

РОЗДІЛ 1

Теоретико – методичні засади використання ілюстративного матеріалу в процесі ознайомлення дошкільників з природою

1.1. Проблема використання ілюстративного матеріалу в теорії і практиці психолого-педагогічних досліджень

Наукові пошуки у літературних наукових та методичних джерелах дозволили з'ясувати, що питання має достатнє відображення як у класиків педагогічної освіти так і у роботах сучасних науковців. На заняттях у закладі дошкільної освіти передбачається широке використання різних видів ілюстративного матеріалу що відображено у нормативних документах та освітніх програмах [14, 11, 12,].

Виняткову роль ілюстративному матеріалу надавали видатні педагогі-гуманісти Дж. Герbart, А. Дістирвег, Я.А. Коменський, К. Ушинський, С. Русова, В. Сухомлинський, Дж.Песталоцці та ін.[16, 23,]. Сучасні вчені надають (Я.Кодлюк, К.Крутій, О.Гредінарова, Г.Беленька, Н.Гавриш) перевагу новим інноваційним (цифровим) засобам візуалізації навчального матеріалу[3, 8, 13, 15, 19].

На думку швейцарського педагога Дж.Песталоцці, саме під час наочної демонстрації дитина здобуває можливість узагальнювати часткові елементи знань отримані у результаті спостережень, або досліджень у цілісну картину світу.

Видатний педагог минулого А.Дістирвег пропонував звертатися до зображень та малюнків як засобів аналогії, що здатні активізувати чуттєве сприйняття.

У своїй унікальній роботі «Світ чуттєвих речей у малюнках» (*Orbis Sensualium Pictus*) 1658 року Ян Амос Коменський пропонував підхід, який ґрунтувався на ілюстраціях і став, за визначенням Британської енциклопедії, «першою дитячою ілюстрованою книжкою» [1]. Автор пропонує дізнатися дитині про широке розмаїття тварин: скажімо, шість розділів присвячено птахам (серед них – «Водоплавні птахи (*Aves Aquaticae*)» й «Хижі птахи (*Aves Rapaces*)»), а розділ «Летючі комахи (*Insecta Volantia*)» містить згадки про «Шершня (*Oestrum*)» і «Світляка (*Cicindela*)». Всі без винятку тексти книги мають ілюстрації [16].

Прогресивним кроком в розробці питання унаочнення навчання стали наукові роботи К. Ушинського, який розкрив психологічні цього поняття. К. Ушинський наголошував, що отримання дитиною інформації з опорою на чуттєве пізнання, є необхідною умовою для отримання будь-яких знань, у тому числі і природничих [23].

Послідовники К. Ушинського, зокрема, С. Русова вважали, що ілюстровані книжки здатні формувати почуття прекрасного, формують естетичну культуру дитини.

У сучасній дидактиці впровадження ілюстрованого матеріалу розуміється ширше, ніж безпосереднє зорове сприйняття. Вчені визначають такий спосіб подання матеріалу, що інтегрує ще сприйняття через рухові, тактильні органи чуття. Схема залучення органів чуття до створення образу предмета розроблена вченою О. Грединарова на основі функціонально-системного підходу і буде нами використана у подальшому дослідженні [8].

Ефективна реалізація ілюстративної функції дидактичного матеріалу на перших етапах знайомства дитини зі світом сприяє естетичному, загальнокультурному, мовленнєвому, соціальному розвитку дітей. Зорове сприймання і зорова пам'ять активізують асоціативне та образне мислення, мовлення, стимулюють пізнавальний інтерес, отже сприймання і розуміння

дошкільниками природних явищ, взаємозв'язків у природі, між станом неба, погодою змінами у житті рослин та тварин відбувається глибше і емоційніше, якщо вихователь застосовує ілюстративний матеріал. Це зумовлено також особливостями мислення і сприймання дітей, які прагнуть до конкретного, яскравого образу природного явища або об'єкту.

Узагальнення матеріалу щодо використання ілюстрованого матеріалу на рівні початкової школи знаходимо у працях І. Кодлюк, яка обґрунтовано прописує дидактичні основи використання ілюстративного матеріалу в підручниках. Вчена вважає, що ілюстративний матеріал повинен повноцінно реалізувати провідні функції: інформаційну (ілюстрації виступають носієм знань, допомагають розкриттю основного матеріалу, доповнюють й конкретизують його, покращуючи ефективність засвоєння того, що вивчається), розвивальну (вплив ілюстрацій на дитину з метою забезпечення розвитку психічних процесів, формування загальнонавчальних умінь і навичок, розвиток творчих здібностей), виховну (розвиток емоцій та почуттів дітей, формування системи цінностей), мотиваційну (забезпечення емоційно-позитивного стану за допомогою ілюстрації, формування інтелектуальних почуттів, розвитку пізнавального інтересу до матеріалу) [13, с. 184].

1.2.Визначення основних категорій дослідження

У Великому словнику української мови термін «ілюстративний», рідше «ілюстраційний», вживається у значенні «який є ілюстрацією, призначений для ілюстрування: ілюстративний матеріал, ілюстративна графіка[2].

Термін «ілюстрований» є дієприкметником, і вживається до будь чого (книжка, видання, журнал, казка), що має ілюстрації, малюнки, фотографії, схеми.

У нашому випадку будемо послуговуватися визначенням «зображення (малюнок, предметний малюнок, схема, слайд презентації, динамічне зображення, графіка,), що є спорідненим із засобами унаочнення, зображенням та дає чуттєву інформацію про об'єкт або явище природи та використовується з дидактичною метою.

Вікіпедія дає таке визначення дефеніції дослідження: «Ілюстрація— зображення, що супроводжує текст літературного твору, газетної статті тощо з метою полегшення для читача візуалізації змісту», до окремих типів ілюстрації відносять і технічні малюнки, діаграми, схеми, графіки[4].

Реалізувати принцип наочності за допомогою ілюстрованого матеріалу можливо якщо створювати або збагачувати чуттєві образи та уявлення про навколишній світ, за допомогою цілеспрямованого прямого та опосередкованого чуттєвого пізнання.

Отже, впровадження ілюстрованого матеріалу в освітній процес дошкільного закладу це оптимальний спосіб навчання і виховання, який відображає різноманітність конкретних явищ, об'єктів світу, організовує сприйняття та спостереження дітей за реальністю; істотно діє на сенсорну сферу дитини, розвиває його сприйняття, міркування, фантазію, стимулює пізнавальну та творчу активність, сприяє розвитку інтересу до природи, сприяє узагальненню.

Сьогодні ілюструвати матеріал можливо не тільки за рахунок звичайних засобів наочності (картини, гербарії, муляжі, таблиці, малюнки у атласах та книжках), вихователь має можливість користуватися цифровими засобами унаочнення до яких можна віднести презентації, відеофрагменти, електронні посібники. Використання електронної презентації у закладі дошкільної освіти дає змогу вихователю лаконічно об'єднати фотографії, малюнки, закадровий супровід, що у сукупності може оптимізувати освітній процес.

Ілюстрацією заняття з ознайомлення з природою можуть слугувати і інтерактивні книги, доповненні 3D- моделями, аудіо-, відеозаписом та анімацією. Такий формат існує в Україні вже давно, і зараз набирає все більшої популярності серед вихователів та вчителів.

У нашому випадку будемо послуговуватися визначенням «зображення (малюнок, предметний малюнок, схема, слайд презентації, динамічне зображення, графіка,), що є спорідненим із засобами унаочнення, зображенням та дає чуттєву інформацію про об'єкт або явище природи та використовується з дидактичною метою.

1.3.Діагностика рівня застосування ілюстративного матеріалу на заняттях у дошкільних закладах

Для виконання завдань дослідження та визначення педагогічних умов використання ілюстративного матеріалу нам необхідно було визначити рівень застосування його вихователями на заняттях у дошкільному закладі. Для порівняння ми обрали три заклади дошкільної освіти нашого району та попросили вихователів середньої групи провести заняття на тему «Осінь на порозі» за наданим планом та описати ті засоби та ілюстровані матеріали, які вони використовували під час заняття.

Анкета, запропонована після проведення занять містила такі питання: Як часто Ви використовуєте ілюстрований матеріал на заняттях? Якого характеру ілюстрований матеріал Вам зручніше використовувати? Чи користуєтесь Ви ресурсами Інтернет для знаходження необхідного матеріалу, визначеного програмою. Які незручності виникають у Вас під час роботи з картиною, презентацією. Скільки часу витрачаєте на підготовку до заняття.

Участь в експерименті та відповіді на питання анкети носили анонімний характер, респонденти мали однаковий рівень освіти та приблизно однаковий вік, що дало нам змогу узагальнити результати. Більшість вихователів стверджувально відповіли на перше питання. Але майже всі зголосилися на тому, що пошуки необхідної інформації в Інтернеті займає багато часу, знайдений контент часто містить рекламу, не на всіх сайтах є доступ до скачування матеріалу, а під час реєстрації виникають проблеми. Найбільш зручним способом майже всі вихователі назвали друковані посібники, але і недоліком такого матеріалу назвали його високу ціну і невідповідність програмі та темам занять.

Все це нам дало змогу зробити висновки, що оптимальним для роботи за сценаріями програми є наявність у закладах дошкільної освіти систематизованого та доступного для всіх кейсу з ілюстрованими матеріалами у цифровому(з посиланнями на Гугл-диск), чи друкованому вигляді, або збережений на цифровому носії.

У грудні місяці вихователям одного з закладів було надано можливість користуватися розробками К.Крутій та І.Стеценко «Зима-Білосніжка» де планування освітньої діяльності з дітьми за всіма віковими групами відповідало змісту, структурі містило посилання на ресурси та сайти з розробками та додатковими ілюстрованими матеріалами[15].

Наводимо уривок заняття із дітьми середнього дошкільного віку «Ознайомлення з довкіллям». Фенологічні рамки: грудень -лютий.

Вихователь пропонує провести бесіду про пори року. Пригадати коли з'являються прикмети зими. Під час короткої бесіди демонструють презентацію «Коли зима до нас приходить».

Проведення дослідження «Чому пори року змінюють одна одну?».

Демонстрація відео «Чому відбувається зміна пір року».

Види завдань: Вправа порівняння «Чим зима від осені відрізняється?».

Вправа-порівняння «Зимові та осінні кольори»

Вивчення зимових явищ: освітня подорож «Снігопад» (За сюжетною картиною «Сніг іде»). Презентація «е_Джміль_2014-6_Сніг іде» (Ознайомлення з довкіллям).

Освітня ситуація «Вивчаємо сніг». Хвилинка милування «Зима-красуня». Вправа-асоціація «На що схожий сніг». Презентація «е_Джміль_2014-6_Задачі про сніг»

1. Мовленнєва вправа «Сніг який?»

Вправа-асоціація «На що схожий сніг».

До занять були рекомендовані ресурси:

1. Галерея картинок з кольорових сніжинок [Електронний ресурс]
//Джміль.-2017-№1.-Режим доступу:<http://jmail.com.ua/2017-/hudstudio>
2. Пори року [Електронний ресурс]-Режим доступу :<http://about-ukraine.com/pori-roku>

Вихователі, які отримали методичний посібник з електронними версіями малюнків та презентацій мал нагоду позитивно оцінити доробок, оскільки витрати часу на підготовку до занять значно скоротилися.

РОЗДІЛ 2

Педагогічні умови використання ілюстративного матеріалу в процесі ознайомлення з природою

2.1.Класифікація ілюстративного матеріалу та основні вимоги використання у закладі дошкільної освіти

Існують різні класифікації ілюстративного матеріалу. В основі класифікації лежить цілісний системний підхід до використання ілюстративного матеріалу. В освітньому процесі дошкільного закладу будемо спиратися на дидактичні функції такого засобу унаочнення:

- до дидактичних ілюстрованих засобів належать (таблиці, плакати, відео, навчальне програмне забезпечення, демонстраційні приклади);

- до технічних засобів належать (аудіовізуальні засоби, комп'ютер, засоби телекомунікацій, відео комп'ютерні системи, мультимедіа, віртуальна реальність);

Ілюстровані засоби класифікують також за психологічними показниками на такі, що активізують механізми сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, і такі, що розвивають психічні функції: мотивацію, увагу, розвиток спостережливості і естетичного сприйняття.

За місцем розташування ілюстративний матеріал можна розподілити:

- малюнки на обкладинках книжок, функціональні форзаци, система сигналів для орієнтації дітей у змісті, структурі тексту;

- репродукції картин художників(Т.Шевченка, К.Білокур, М.Приймаченко, О.Шовкуненка, О.Шупляка, малюнки інших дітей);

- фотоілюстрації до текстів казок або оповідань про природу;

- комплекти цифрових матеріалів унаочнення, подані у додатках до методичних посібників;

За кількістю і місцем розташування у книжках можна виділити такі типи ілюстрованого матеріалу:

- розташовані вздовж текстів, вони переважно ілюструють певні образи з віршованих творів;
- великі сюжетні (0,3—0,5 сторінки), що ілюструють основні події твору;
- малюнки-розвороти, які наче з'єднують дві сторінки, близькі за змістом чи темою;
- невеликі малюнки інтегровані у значні за обсягом тексти, мета яких привернути увагу до дійової особи, ключового епізоду (великої казки, оповідання);
- малюнки, виконані автором книги, і малюнки, виконані художником-ілюстратором.

Окрім звичайних таблиць та малюнків вихователь може використовувати динамічні таблиці які допомагають моделювати явища на магнітній дошці, або фланельній основі, що дозволяє учням спостерігати та сприймати послідовно в динаміці, то або інше явище природи. Використання таких таблиць доцільно як під час засвоєння, так і під час узагальнення та перевірки. З їх допомогою вихователь має можливість створювати різноманітні пізнавальні завдання, фіксувати та узагальнювати фенологічні спостереження дітей. Прикладом такого ілюстрування фенологічних змін може слугувати створене у 3D версії фенологічне дерево, на якому вихователь, або діти послідовно змінюють малюнки або зображення відповідно до тієї пори року яка є за вікном (Додаток А.). В такому випадку ми будемо мати справу з можливістю перейти від образного, емоційного до логічного (яка природа?), причино-наслідкового мислення (чому відбулися ці зміни?).

Важливою складовою ілюстрованого матеріалу є цифровий вид подачі матеріалу використанням візуальних, мультимедійних кодів, піктограм, мультиплікації які здатні активізувати пізнавальну діяльність дошкільника, структурувати її. Сьогодні вихователі мають змогу унаочнювати розповідь про тварин, що зустрілися під час екскурсії не тільки демонструючи зображення, але ще і застосовувати імітацію звуку за допомогою карток Домана, що в принципі відповідає вимогам, започаткованим ще Я.А.Коменським: «бачимо, імітуємо звуки, рух, пізнаємо все більше і більше». На скріншоті один з фрагментів карток Домана у цифровому вигляді(рис.2.1.):

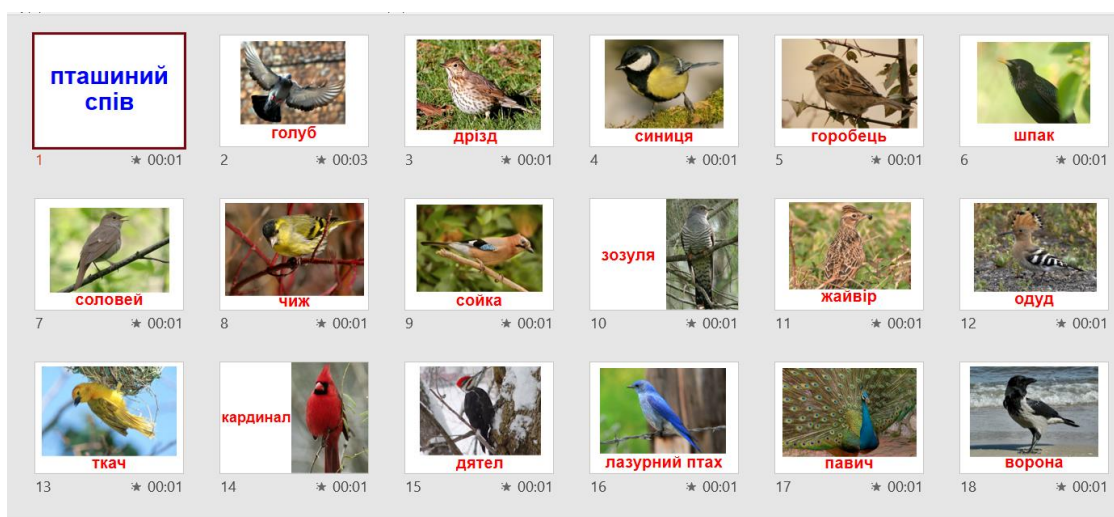

Рис.2.1. Скріншот цифрової презентації Домана з теми «Пташиний спів».

Слайди презентації можуть містити мультимедійну інформацію різних типів: текстову, графічну (картинки), фотографії, відеофрагменти і аудіоінформацію (звуковий супровід, закадровий текст), що допомагає вихователю організувати сценарій заняття. Ідея створення презентацій з підписаними та озвученими картинками, які щодня можна показувати малюкові на екрані монітора, виникла на основі популярної методики зі створення карток з «бітами» знань Глена Домана, видатний американський лікар, засновник філадельфійського «Інституту прискорення розвитку

дитини» («Better Baby Institute» (ВВІ)). Глен Доман рекомендує пріоритет зорового досвіду над усіма іншими способами пізнання світу. З перших днів життя дітям показують серії карток з різних галузей знань, починаючи з написаних слів, карток з крапками (математика), закінчуючи зображенням рослин, тварин, видів спорту та іншого. Практика показала, що для більшості дітей перегляд яскравих, озвучених картинок стає улюбленою справою.

2.2. Педагогічні умови відбору, створення та застосування ілюстративного матеріалу на заняттях у ЗДО

Аналіз наукових теорій дотичних до нашого дослідження дав змогу з'ясувати, що основними принципами використання ілюстрованого матеріалу на заняттях ознайомлення з природою у закладах дошкільної освіти є принципи *образотворчої різноманітності* видів ілюстративного матеріалу, *відповідність психолого-педагогічним* особливостям дітей та *доступність сприйняття, можливість багатofункціонального використання, принцип системного використання.*

Розділ «Дитина у природному докiллi» побудований за сезонним принципом, а теми розташовані концентрично. Це надає вихователям можливість розширювати, збагачувати, систематизовувати уявлення дітей про природу; забезпечить їхню цілісність; дозволить створювати основу для накопичення певних фактів, вправляти в певних уміннях, навичках, розвивати здібності.

Зміст і форма ілюстративного матеріалу зумовлюють різні прийоми його використання. Деякі вихователі не надають належного значення роботі з малюнками, спеціально не навчають дітей розуміти ілюстрацію, обмежено

використовують різні типи пізнавальних завдань, часто розгляд малюнків здійснюється після читання твору.

Стосовно послідовності запитань можливий такий взаємозв'язок між малюнками і текстом: від малюнка до тексту; від тексту до малюнка, від малюнка до малюнка (з метою їх порівняння) — й у межах одного малюнка (сюжет, кольори, настрої дійових осіб тощо).

В межах одного малюнка вихователі мають послуговуватися послідовністю аналізу, що запропонував Ж.Піаже: дитина має проаналізувати предмети на малюнку, їх кількість, якість та нарешті, з'ясувати взаємозв'язки[7].

За малюнками можна значно урізноманітнити пізнавальні завдання: читання, переказ, характеристику дійових осіб, різні творчі роботи, розвиток усного мовлення, завдання на порівняння, виділення головного, доведення.

Розглядаючи малюнки, фотоілюстрації, репродукції картин, діти мають поступово засвоюють їх художню мову, навчитися розрізняти кольори і відтінки, композицію; з допомогою вихователя з'ясовують роль пейзажу, можуть розрізняти героїчний, ліричний, гумористичний чи сатиричний малюнок.

Для спрощення роботи з ілюстрованим матеріалом ми використовували методику функціонально-системного підходу (схема-модель ФСП-авторська розробка Грединароваї О.М.) що допомагає структурувати набуті знання та працювати з ілюстративним матеріалом за певним алгоритмом. Дана розробка дає можливість робити опис предметів, визначати сутність понять, виявляти істотні ознаки і відносини між об'єктами. Важливим надбанням є можливість використовувати схему для створення асоціацій, загадок, створення коротких оповідань. Систиматичне використання ФСП формує у дітей вміння бачити і розуміти як поняття, в тому числі і природничі взаємодіють з іншими, які істотні ознаки мають. Фактично це

універсальний спосіб пізнання навколишнього світу. Психолого-педагогічні дослідження О. Грєдинарової дозволили створити розробки, які допоможуть формувати у дитини системне, логічне і критичне мислення під час ознайомлення з природою, у процесі використання ілюстрованого матеріалу. Авторська схема-модель О.Грєдинарової є універсальним методом пізнання навколишнього світу та системно аналізувати предмети, зображення. Наводимо схему, якою користуються вихователі на мал 2.2.

Прихована функція			Колір	Зорова інформація
	надсистема		Форма	
			Розмір	
Головна функція	Система (Хто або що)	властивості	Розташування у просторі	
		Де знаходиться	Кількість	
Різноманітні точки зору	Підсистема Що залежить		Звук	
			Смак	
		Які емоції викликає	Дотик	
Порівняння			стан	
Загадки, метафори			Жива або нежива природа	

Рис.2.2.Схема-модель ФСП за О.Грєдинаровою

Процес аналізу ілюстрованого матеріалу за пропонованою методикою доє змогу вихователю направлено, враховуючи психологічні та вікові особливості дитини досягати найкращого результату. Слушним для нашого дослідження є використання схеми-моделі ФСПі під час роботи з

картинами-двозорами українського художника О.Шупляка. Спрощену схему, яку використовуємо на заняттях з дошкільниками подаємо у додатку. Основними умовами використання ілюстративного матеріалу, з'ясованими у наукових пошуках, вважаємо:

- адаптацію ілюстрованого матеріалу до дидактичної мети занять ознайомлення з природою;
- врахування вікових психологічних особливостей дитини дошкільного віку під час демонстрації ілюстрацій;
- систематичне використання та створення кейсів ілюстративних матеріалів до занять «Віконечко у природу», «Дитина у природному довкіллі» у закладах дошкільної освіти до яких би мали доступ усі вихователі.

Вчені Н.Борисенко та Л.Сугейко наголошують на використанні у освітній роботі з дошкільниками таких видів роботи з ілюстраціями як: «аналіз зображень природних об'єктів, висловлення вражень від споглядання зображень рідної природи, вміння милуватися краєвидами тощо. Наприклад, завдання «роздивись та поясни», «роздивись і розкажи», «склади розповідь за малюнком» є традиційними і вимагають від вчителя чіткого дотримання послідовності роботи з ілюстрацією, а саме: - впізнавання окремих предметів, що складають «сюжетне ядро» всієї ілюстрації (предметний аналіз); - виділення місцезнаходження кожного предмета в загальному плані (просторовий і кількісний аналіз); - встановлення зв'язків між основними предметами (дієва стадія); - другорядний аналіз, тобто виділення деталей ілюстрації: освітлення, тло, настрій та ін., які доповнюють синтез і забезпечують усвідомлення всього сюжету (якісний аналіз)» [24].

2.3.Методика використання окремих видів ілюстрованого матеріалу на заняттях «Дитина у природному довкіллі»

Визначивши основні умови використання ілюстрованого матеріалу під час ознайомлення дитини з природою ми започаткували у закладі дошкільної освіти створення електронного кейсу спільного

Наводимо приклад заняття який ми провели за цією методикою з теми «Тварини дикі та домашні» в середній групі закладу. Ілюстрацію картини М.Приймаченко «Український кіт у чоботях» за якою відбувався опис наводимо у додатку В. На фото2.1. фрагмент заняття :

Фото 2.1. Фрагмент заняття «Тварини дикі та домашні» в середній групі закладу

Хотілося б вам приручити звіра? То справа дуже нелегка. Адже тварина існує серед природи за своїми власними законами і не терпить грубого втручання в своє життя. Будь-кому здається, що він гаряче любить тварин. Але справжня любов — то не хвилинна розвага. Це довготривалий труд душі. Любити живу істоту — то значить поважати її право на життя, “бачити серцем” її неповторну своєрідність серед чудового розмаїття природи. Саме таким серцем — чуйним, добрим, проникливим, зірким —

наділена була народна українська художниця Марія Приймаченко. Птахи і звірі назавжди полонили її серце і вже ніколи не відпускали від себе. Відтоді Маруся старалася наблизитися до дивовижного світу тварин, проїнятися його красою, краще зрозуміти закони його існування. Вона по-своєму намагалася “приручити” той дивосвіт. Коли дівчинка вишивала, — а робила вона це напрочуд майстерно, — то з-під її голочки наче злітали барвисті птахи. Коли ж вона випікала медяники, то з печі наче вискакували фантастичні звірі із смачного тіста — на все село славились ті дивовижні ласощі. Справжнім святом для дівчинки став батьків подарунок — альбом і фарби. Маруся вчилася малювати...

Щойно до нас у гості прийде справжнісінький приймаченківський звір. “Український кіт в чоботях” — так назвала його художниця. Він наче завітав до нас з якоїсь казки. Чи не здогадаєтеся, з якої?

Можна довго міркувати над тим, адже є сила-силенна казок про котів. Але цей опецькуватий кіт в українському одязі прийшов-таки, мабуть, з нашої народної казки. Можливо це сам пан Коцький спочиває після лісового банкету, який для нього влаштували звірі? Як би то не було, але котик наїв собі добрячий животик і розлігся на картині Марії Приймаченко — ледве вмістився.

Він мирно склав передні лапки перед собою, зігнув кільцем хвостика і уважно дивиться на нас великими жовто-зеленими очима.

Як ви гадаєте: який у нього настрій? Авжеж, гарний. Кіт, здається, посміхається з-під розкішних вусів.

Який же характер цього приймаченківського звіра? По всьому видно, що ця тварина — добродушна, привітна, лагідна. Схоже, це дуже зніжений кіт. Придивіться, який він утішний.

Що надає кумедності у його вигляді? Авжеж, надмірна повнота. Художниця наче глузує з котика: з-під великого, круглого, як м’яч, тіла

кумедно стирчать маленькі лапки і тоненький хвостик! І все ж таки вона любить цього сумирного, гладкого, мабуть, ледачкуватого kota.

З чого це видно? Зверніть увагу хоча б на його вбрання.

Художниця вдягає kota у гарний святковий одяг — спробуйте його описати. Найперше, що вражає, — то яскравість вбрання. На котіві червоні шаровари, біла сорочка — і все це пересипане фіолетовими квіточками. Наші очі обов'язково спиняться на ошатному жовтому паску, яким підперезаний товстий котячий живіт. Але то ще не все — задні лапки тварини взуті у франтуваті червоні чобітки. Ось як причепурила художниця kota! Він наче з ярмарку щойно повернувся — гарний, ситий, задоволений.

Але що у цій картині найсильніше привертає наш погляд?

Звичайно, котячі очі — розумні, таємничі, великі, як окуляри. Наче ліхтарики, горять ті очі серед темно-синього тла картини. Кіт заворожено дивиться на нас, наче хоче щось сказати. Він ніби муркотить собі під ніс якусь казочку. Спробуйте її почути і переповісти. Можливо, він розповідає нам про своє життя.

А як живеться цій лагідній тваринці? Добре, і нам приємно, що коту тепло і затишно у цьому світі. Радіє і художниця за котика-мазунчика, якому пощастило пізнати в житті лише чуйну доброту.

Наче поглянувши на цю картину, Олена Пчілка написала віршик: Котик Мурчик давайте послухаємо вірш. Діти слухають вірш, обмінюються думками. Важливим моментом на цьому етапі є закріплення емоційного досвіду, отриманого дитиною. Вихователь робить висновок:

Ось так спокійно і радісно живеться звірам, яких “приручив” талант української народної майстрині Марії Приймаченко.

А як живеться звірам біля вас?

Чи любите ви їх за те, що вони слабкі й беззахисні, кумедні й лагідні, лукаві й безпорадні? їх варто любити хоча б за те, що вони живуть поруч з нами — вірні, віддані, вдячні і безмежно терплячі.

Систематична робота вихователя за методикою ФСП під час роботи з ілюстративним матеріалом можлива за умови правильно організованої методичної роботи, наявності кейсів ілюстрованого матеріалу та використання схеми аналізу.

ВИСНОВКИ

Вивчення понятійного апарату та з'ясування, педагогічних умов використання ілюстративного матеріалу в освітньому процесі ознайомлення дошкільників з природою в умовах закладу дошкільної освіти дозволило досягти мету, виконати завдання дослідження та зробити такі висновки:

1. Аналіз сучасного стану вивчення проблеми у практиці дошкільної освіти дозволив з'ясувати, що питання використання ілюстративного матеріалу під час ознайомлення дошкільників з природою є актуальним та завжди цікавило вчених. Звернення до цього питання знаходимо у класичних роботах Я.А. Коменського, Гербарта, Дж. Песталоцці, К. Ушинського. У сучасній дидактиці впровадження ілюстрованого матеріалу розуміється ширше, ніж безпосереднє зорове сприйняття. Вчені визначають такий спосіб подання матеріалу, що інтегрує ще сприйняття через рухові, тактильні органи чуття. Важливою для нашого дослідження була схема аналізу предметів та явищ природи на основі залучення органів чуття та критичного аналізу предметів або явищ, розроблена вченою О. Грєдинаровою на основі функціонально-системного підходу.

2. Уточнено категоріальний апарат дослідження, а саме сутність поняття «ілюстрований матеріал» як «зображення (малюнок, предметний малюнок, схема, слайд презентації, динамічне зображення, графіка), що є спорідненим із засобами унаочнення, зображенням, дає чуттєву інформацію про об'єкт або явище природи та використовується з дидактичною метою».

Психолого-педагогічні напрацювання доводять, що найважливішим інструментом у формуванні уявлень про предмети та явища природи є безпосередньо природні об'єкти, але за умови їх моделювання, або неможливості демонструвати ідеальним заміном є ілюстративний

матеріал. Було уточнено підходи до класифікації ілюстративного матеріалу, встановлено, що в основі класифікації лежить цілісний системний підхід. Важливою складовою ілюстрованого матеріалу є цифровий вид подачі матеріалу використанням візуальних, мультимедійних кодів, піктограм, мультиплікації які здатні активізувати пізнавальну діяльність дошкільника, структурувати її. у.

3. Було виявлено педагогічні умови ознайомлення дітей з природним довкіллям, а саме:

- адаптацію ілюстрованого матеріалу до дидактичної мети занять ознайомлення з природою;
- врахування вікових психологічних особливостей дитини дошкільного віку під час демонстрації ілюстрацій;
- систематичне використання та створення кейсів ілюстративних матеріалів до занять «Віконечко у природу» у закладах дошкільної освіти;

Важливими принципами використання ілюстрованого матеріалу на заняттях ознайомлення з природою у закладах дошкільної освіти є принципи *образотворчої різноманітності* видів ілюстративного матеріалу, *відповідність психолого-педагогічним особливостям* дітей та *доступність сприйняття, можливість багатофункціонального використання, принцип системного використання.*

В результаті дослідження доведено необхідність використання ілюстративного матеріалу під час ознайомлення дошкільників з природним довкіллям та розробки відповідного освітньо-методичного забезпечення.

Отже, впровадження ілюстрованого матеріалу в освітній процес дошкільного закладу це оптимальний спосіб навчання і виховання, який відображає різноманітність конкретних явищ, об'єктів світу, організовує сприйняття та спостереження дітей за реальністю; істотно діє на сенсорну

сферу дитини, розвиває його сприйняття, міркування, фантазію, стимулює пізнавальну та творчу активність, сприяє розвитку інтересу до природи, сприяє узагальненню.

В процесі дослідження були виконані поставлені завдання та досягнута мета. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів цієї проблеми, зокрема, системного вивчення та узагальнення потребує проектування та формувального експерименту з проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників STREM-освіта, або Стежинки у Всесвіт. / авторський колектив: О. Голюк, І. Кузьма, О. Писарчук, О. Янкович та інші. Науковий керівник К. Крутій. Запоріжжя:ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2018. 146 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: https://slovnkyk.me/dict/linguistic_norm/ (звернення 23.03.2021)
3. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр; за заг. ред. Н. Гавриш. – Х. : Мадрид, 2015. – 22с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/10041/1/2.pdf>
4. Вікіпедія, вільна енциклопедія /[Літературознавча енциклопедія](#) : у 2 т. / авт.-уклад. [Ю. І. Ковалів](#). — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — [Т. 1 : А — Л](#). — С. 411-412. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Гавриш Н. Світ крізь чарівні віконця. Бесіда з дітьми за зимовими віршами сучасних українських поетів. За матеріалами журналу Джміль, 1999. №4
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
7. Готовність дитини до навчання / упоряд. С.Д. Максименко, К.С. Максименко, О.П. Главник. – К. : Мікрос-СВС, 2003. – 94 с.
8. Грєдинарова О.М. Схема-модель функціонально-системного підходу як інструмент систематизації знань і формування системного творчого мислення. Запоріжжя, 2011.

9. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / наук. кер. К.Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», ЛТД, 2011. – 188 с. 5. Долинна О.П., Бурова А.П., Низьковська О.В. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: збірник методичних матеріалів / Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 408 с.
10. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, Н.І.Богданець-Білокаленко [та ін.];наук.ред. Г.В.Беленька, М.А.Машовець; Мін.осв. і науки України, Київ.ун-т ім. Б.Грінченка.-К.: Київ. Ун-т ім. Б.Грінченка, 216. -304с.
11. Закон України «Про дошкільну освіту» // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 144. – С. 1-9. 8. Комаровська О.А. Театральне мистецтво в курсі «Художня культура України» // Мистецтво і освіта. – 2002. – № 2. – С. 26-39.
12. Закон України про дошкільну освіти / Про дошкільну освіту URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення 17.02.2021)
13. Формуємо у дошкільників цілісне світобачення: навчально-методичний посібник / Авт. кол-в: Кононко О. Л., Луценко В. О., Нечай С. П., Плохій З. П., Сидельникова О. Д., Старченко В. А., Терещенко О. П., Шелестова Л. В., Якименко Л. Ю. – К.: «Імекс-ЛТД», 2013. – 260 с.
14. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті : підруч. для магістрантів та студ. пед. ф-тів / Я. П. Кодлюк. – К. : Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. – 368 с
15. Конституція України [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>(дата звернення 14.02.2021)
16. Крутій К.Л.Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима-

- Білосніжка / К.Л.Крутій, І.Б.Стеценко. – 2-ге видання Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2019.-126с.
17. Макнамара Ч. На образ Божий. Ян Амос Коменський і перша ілюстрована дитяча книжка.
URL:<https://www.verbum.com.ua/01/2020/learning-to-read/komensky-gods-image/>
18. Навчання і сензитивні періоди розвитку психіки дитини
URL:http://pidruchniki.com/13211109/psihologiya/navchannya_senzitivni_periodi_rozvitku_psihiki_ditini
19. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: навч. посібник / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432с.
20. Підготовка вихователів до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. Беленька, О. Богініч, З. Борисова та ін. / за ред. І. Загарницької. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 310 с.
21. Розумне виховання сучасних дошкільнят : методичний посібник. / Н. Гавриш, О. Брежнева, І. Кіндрат, О. Рейпольська; за ред. О. Брежневої. – К.: Слово, 2015. – 176 с. : іл. 32 с.
22. Словопедія. Словник української мови. URL::
<http://slovopedia.org.ua/32/53382/30966.html>
23. Український тлумачний словник детермінант.
URL:http://ukrainian_explanatory.academic.ru/38891/
24. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6 т. / К.Д. Ушинский; сост. С.Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1989 – . – Т. 3. – 1989. – 510 с.
25. Формування комунікативної та природознавчої компетентності учнів у процесі роботи над картинками-загадками / Н.М.Борисенко, Л.Г.Сугейко // Початкова школа .- Київ, 2017.-№4.-С.226-29. URL:
<http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/4794/%D1%81%D1%83%D0%B3%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE.%20%D0%BB.%D0%B3.%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%20%D1%88%D0%BA%2027.pdf?sequence=1>

ДОДАТКИ

Додаток А.

Функціонально-системна модель О.Грединарової
спрощена для використання у ЗДО.

Додаток Б.

Перелік сайтів та ресурсів з ілюстрованим матеріалом (сторінка кейсу вихователя)

https://childdevelop.com.ua/	Сайт «Розвиток дитини» – джерело корисної інформації. Тут є цікаві статті, практичні завдання, генератори завдань, експерименти та творчість
http://www.soroka-vorona.info –	Сайт Сорока-ворона. Тут можна знайти багато корисних матеріалів для виховання та розвитку дітей різного віку. Серед іншого: казки, віршики, пісні, загадки, графічні диктанти, приклади, скоромовки, мультфільми, розмальовки, статті про виховання, лабіринти.
http://www.osvita.org.ua	Освітній портал
- https://imzo.gov.ua/	Інститут модернізації змісту освіти МОН
http://www.eduwiki.uran.net.ua	- ВікіОсвіта
http://pedrada.com.ua	- Педрада. Портал освітян України.
http://sites.google.com/site/osvitnires/	-Освітні ресурси Інтернету де представлені українські інформаційні ресурси, пов'язані з освітою.
https://www.ranok.com.ua/webinar.html/	Вебінари від видавництва «Ранок».
http://osnova.com.ua/marafon/	Інтернет-марафон від Видавничої групи Основа;
https://naurok.com.ua/journal	Освітній проект «На Урок» який містить найрозширенішу та найактуальнішу базу навчальних матеріалів, серед яких ви знайдете інформацію з будь-якого предмету. Тут є вебінари, олімпіади, курси.
https://vseosvita.ua/	Портал Всеосвіта;
http://teacherjournal.in.ua/	Журнал Джміль
http://educat.at.ua/	Презентації для дітей

Додаток В

Конспект заняття «Зима -Білосніжка»

Програмний зміст:

Уточнити знання дітей про зимові природні явища, взаємозв'язок їх з життям людини. Вчити дітей будувати речення на задану тему, відповідати на питання розгорнутою пропозицією. Збагачувати активний словник дітей.

Вчити дітей помічати красу зимового пейзажу. Удосконалювати вміння малювати гуашевими фарбами. Розвивати мислення, слухову та зорову увагу, зв'язне мовлення, творчу уяву. Виховувати вміння уважно слухати, не перебивати інших.

Обладнання:

Репродукції картин із зображенням зимової природи, аудіозапис п'єси «Грудень. Святки» («Пори року» П. В. Чайковського), обладнання для малювання, за дві плоскі рахункові палички на кожную дитину.

Хід заняття:

Хлопці, зовсім недавно дерева скинули останнє листя і стояли голі, часто йшли дощі. В яку пору року так було? Восени. Яка саме пора осені? Пізня осінь. А що зараз змінилося в природі? (Відповіді дітей). Який час прийшло на зміну осені? Зима. Послухайте вірш про зиму.

Читання вірша «Зимова пісенька»

Ось прийшла зима

Срібляста,

Білим снігом замела

Поле чисте.

Вдень з дітьми на ковзанах

Все качається,

Вночі у снігових вогниках

Розсипається...

У вікнах пише візерунок

Льодом-голючкою

І стукає до нас у двір

З свіжої ялинкою.

(Р. А. Кудашева)

Який період зими описаний у вірші? Яке слово вам підказало відповідь? Що значить «зима стукає до нас у двір із свіжої ялинкою»? Чому зиму часто називають сріблястою?

Дидактична гра «Зимові слова»

Діти плескають у долоні, коли чують слово, пов'язане з зимою. (Сніжинка, тепло, Новий рік, санки, лід, спека, рукавички, тюльпани, сніговик, Дід Мороз, листопад, Снігуронька, персики, засмагати, снігопад, лижі).

Зимові загадки

Відгадування зимових загадок.

Всі його взимку бояться –
Боляче він може кусатися.
Ховайте вуха, щоки, ніс,
Адже на вулиці ...

(мороз)

З неба він летить взимку,
Не ходи тепер босий,
Кожна людина знає
Що завжди холодний ...

(сніг)

Динамічна пауза «У грудні»

(«Новорічний хоровод», сл. Н. Соловйової, муз. Р Струве)

Дидактична гра «Виправ помилку»

Діти, Незнайко писав лист, в якому хотів розповісти про те, що таке зима, та, як завжди, все переплутав. Допоможіть виправити помилки, допущені Незнайкою в листі.

«Перший зимовий місяць називається вересень. Як настає зима, так починаються холоди, і люди одразу одягають теплий одяг: шуби, чоботи, рукавиці, шапки, шортики, шарфи. Взимку діти катаються на санках, лижах, велосипеді, ліплять снігову бабу, купаються в морі, ковзають по льоду, загоряють, будують снігову фортецю і готуються до свята – Маминому дня. Є такі спортсмени, які займаються зимовими видами спорту: хокеїсти ключками забивають шайбу у ворота; фігуристи танцюють на лижах; лижники з'їжджають з гірки на санчатах; ковзанярі, бігають на лижах. Щоб не застудитися, потрібно щоранку з'їдати по одній бурульку. Зима – чудова пора року!»

Хлопці, а ви згодні з останнім реченням з незнайкиного листа: «Зима – чудова пора року!». Поясніть чому. Розкажіть, за що ви любите зиму.

Складання творчих розповідей на тему «За що я люблю зиму»

Зима багата на свята. Як ви розумієте цей вислів? Які бувають взимку свята?

Після Нового року буде ще багато свят у січні і лютому, але про них ми поговоримо пізніше, а зараз погляньте, як побачили і зобразили зиму художники. (Показ).

Розглядання картини

З чого нам зрозуміло, що зображена зима?

Що зобразив художник?

Що на картині зображено близько до нас, а що – на віддалі?

Якого кольору фарби використав художник?

Чи подобається вам ця картина?

Які думки і бажання виникають у вас, коли ви дивитеся на цю картину?

Давайте самі спробуємо намалювати картину на зимову тему. Але спочатку підготуємо пальчики до роботи.

Пальчикова гімнастика «Лижники»

Вказівний і середній пальці витягнути і опустити вниз, безіменний і мізинець притиснути до долоні великим пальцем.

Вказівний і середній пальці поставити на рахункові палички.

Не відриваючи середній і вказівний пальці від «лиж»- рахункових паличок, дитина «їде» ковзаючими рухами по столу.

Вранці на лижах кататися пішли,

Швидко до лісу на лижах дійшли.

Час до обіду – обійшли весь ліс.

Дружно на лижах додому ми прийшли.

Малювання «Веселі сніговички»

Спробуйте намалювати сніговика. Тільки такого, щоб відрізнявся від інших. Звичайно, ваші сніговики будуть схожі один на одного, адже кожен сніговик складається з ... чого? Скільки потрібно снігових куль для сніговика? Якого розміру ці кулі і як розташовані? Що може служити сніговикові головним убором? Які предмети одягу можна намалювати сніговикові? А що дати йому в руки? Який вираз обличчя може бути у сніговика?

Не тільки митці за допомогою фарб та олівців можуть зображати зиму. Музиканти зображують зиму з допомогою звуків. Ви будете працювати під музику Петра Ілліча Чайковського. П'єса називається «Грудень. Святки». (Можна використовувати П'єсу «Грудень» з циклу «Пори року» Антоніо Вівальді).

Джерело: <http://vidpoviday.com/konspekt-integrovanogo-zanyattya-v-serednij-grupi-prijshla-zima>

Додаток Г

**Ілюстрації до занять за системою ФСП
Український кіт у чоботях. М.Примаченко
(інформація з відкритих інтернет-джерел)**

**О. Шупляк «Дві пташки» та «Пташка, мрії»(інформація з відкритих
інтернет-джерел)**

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, **Жук Світлана Миколаївна**, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участів будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальностей до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

30.03.2021

(дата)

(підпис)

Світлана Жук

(ім'я, прізвище)